

mateixa forma o en lleus variants fins a les Illes, Eivissa i tot, fins al ross, fins a l'Alt Aragó i per terres valencianes fins als xurros. 'Irritat', parlant de la llegendària fada dels Pirineus «va sortir tota *ambrinada* l'encantada quan li van robar un llençol», Arles de Tec (1959); «*tiéngo* las sangres *emberenátas*» també en aquesta acc. a Bielsa (1965); «si te muerde una salamandra quedas *embernáu*» Alcúdia de Beo (1961). A Eiv., d'una banda, hi ha «*enverinà*: enconar» (PzCabrero) i també s'hi degué formar un **enverinegat* (probablement per influència de l'antic *entuixegat*, veg. TÒXIC): d'on avui, amb metàtesi, *vernigat* (per al qual, veg. *AlcM*). *Verinejar*. *Enverinament*. *Desenverinar*; *desverinar-se*; *desenverinament*.

Verinós [Llull, *veninós* supra; *virinós*, StVicentF, *Quar.*, 34] «féu haver una tina o cup d'aygua ple, e hagué serps e cuques *verinoses* --- e manà-la posar dintre e ---», StVicentF (*Serm.* II, 176); «la Princesa sentí com no tenia temps per satisfer a les *verinoses* paraules de la maliciosa Viuda»; JoMartorell (*Ag.* III, 59). En lèxics des de JnEsteve: «animals *verinosos*: venenata animalia» (*LiEleg.*) i Busa-N. («v.: venenatus, virusus»). «Dels fallayres al ball la gent s'atansa, / les nines deixan la primera dansa, / y un dels joglars, al veure's tot sol ab los fadrins, / llança, ab quimera mossegant-se 'l llavi, / eixa cançó de *verinós* agravi, / com un grapat de víbore y negres escorpins», *Caniçó*, 32e.

El duplicat savi *venenós* [dicc. Torra] és legítimament acceptat, amb distinció del seu parònim (*serp verinosa*, *gra verinós*, *paraules verinoses*) quan té el sentit doctrinal de 'tòxic, que conté metzina'. Dialectalment té aquell les variants locals corresponents a les consignades en el primitiu, com a l'alt Pallars: «é una planta *berenóza*. —Com? —Sí, qu' é *berenóza*» Tavascan (el baladre és *berinós* Tor, 1932-35). En canvi, dels insectes diuen «la vespa é *berenúda*» Tavascan; i *verinut* normalment (Muntanya); «*verinós*, metzinós», *DAG*; «dona mostatxada, / dona *verinuda*», dita proverbial reco. a Pineda. *Verinenc* (*DAG*). *Verinor* (Verdaguer, *DAG*), del qual és equivalent el bearn. *bayou*. *Contraveri* [Lacav.], quan no s'havia introduït *antidot*, si bé ja existia, almenys en potència, veg. supra la cita de 1322, o: «altra caxeta, ab herbes *contra veri*» a. 1461, béns del Príncep de Viana (oh ironia! foren prou eficaces?), *CoDoACA* xxvi, 195); *contraveriner*.

ALTRES MOTS SAVIS: *Venenositat* [Lab.]. *Venenifer*. *Venefic*, llatíisme cru i poc usat, del ll. cl. *veneficus*, contracció de *venefificus*; *venefica* 'bruixa metzinerà'; *venefici*, *veneficiar*.

1 Aplicat, particularment al verí de l'escurçó (Gessa), al fibló de l'abella (Unya), al «dard du serpent» Tredòs (1928, 1930; *ALGc* IV, 1222). D'on *embreá-se* 'endanyar-se un mal' (Vilamòs, 1930), *emberiá's* (Toran, 1924).

Veria, V. *varia* i *averia* (HAVER)

VERICLE, en lloc de la forma millor i moderna

BERIL-LE, que s'esquitllà per les proves en el vol. I (supliu-l'hi si us plau), pres del ll. *beryllus*, i aquest, del gr. *βήρυλλος* (pedra valuosa). □ 1.ª doc.: *beril* o *berill*, Belv.; *berille*, *DOrt.*; *vericle*, c. 1420 (inv. d'Anfós el Magnànim).

Veg. més documentació de *vericle* (b-) en *DAG*. i *AlcM*. Com a nom de la custòdia sagrada, ja en doc. de Sóller, 1582, i de Girona, 1588. Alteració del pseudo-llatí sagristanes, partint de *verill* (Busa-N. 'pedra preciosa'; Belv.), per ultracorrecció segons el tipus *perill/peric(u)lum* i «atrossegant-hi» la de la *Veracreu* i la *Verònica* que seguïen en la professó (sembla que altres sagristans en van dir *manilla*!). D'altres van usar *viril* (MrnVayreda, *Puny*. etc.), entre altres raons perquè a Terra Ferma es digué la *Custòdia*; *AlcM* fulmina castellanisme contra *viril*: que els homes d'església ho decideixin... en Concili *utroque litore*; tanmateix el fet és que en castellà *viril* amb aquest valor no es documenta fins a Covarrubias (1611) —200 anys més tard que en català— i el b. ll. *virile* és internacional en aquest sentit (> al. *virile* etc.).

DERIV.: *Berilloide*.

Veridic, *verificable*, *verificació*, *verificador*, *verificar*, *verifigi*, V. *ver* *Verigal* CastPna. 'abús de poder' sembla deformació metatètica de *vegue(i)ral* 'acte del veguer' (cf. les accs. translàtiques que pren, p. ex., el gc. i bearn. *begueriu*) *Verimada*, V. *veri* i *vent* *Verin*, *verinada*, V. *veri*

Verinal, 'aiguamoll o lloc d'on brolla aigua', mot que *AlcM* dóna com a eiv., men. i d'algun lloc del mig de Mallorca, però també ho he sentit a l'obaga del Montnegre i algun altre punt de la Selva i algun d'Osona, junt amb el verb *berinà* ('l'aigua rautar o escaguitxar (un terreny)' (1931-1935)). A Eivissa més que un terreny aigualós sembla tractar-se sempre d'aigua en moviment que brolla o corre sota terra: «*verinal*: manantial», PzCabr.; a Sant Vicent de Sa Cala ho digueren primer parlant d'ez *verinálz* d'una font, i després «quan corre es *verinálz*» per un torrent on hi ha aigua amb intermitències; «es *verinálz* s'han fet fondos, però quan plou abunden» (1963); també Macabich cantava quelcom «com una veia olivera / que troba un fresc *verinal* / i s'enjoia amb sa bromera»: perquè, entenc, les seves arrels «pesquen».

Potser no es podrà superar el dubte entre la hipòtesi que he exposat a *MAR*, i cercar-hi un derivat de *VENA*, comparable al castellà *VENERO*. Dissimilació de *marinar*, per comparació amb les marines d'aiguamolls en costes planeres i socavades que fan les onades en les costes arenoses i argiloses, cf. els *marenyis* de la costa val. de cap a Valldigna; la pedra *maresa*; i en altres llocs, *marines* s'aplica a certes menes de bosquina (l'etim. del sd. *lidu* 'bosc' seria pre-romana segons uns, però també s'ha pensat en *LITUS*). O bé metàtesi de **veneiral*, forma moss. (per a *i* < *-ei* < *AI*, cf. *verigal* supra, d'altra zona de substrat moss.) derivat en *-al* d'un homòleg del cast. *venero*, que és justament el que significa *verinal*: notem en particular les